

קריאת פרשת נצבים לפני ראש השנה

אֶל כָּפִים, הלכך בראש השנה בפשוטין, דלתפלה הוא.

ולכאורה היה מקום לתלות מחלוקת רבינו ניסים והתוס' במחלוקת התנאים. ששיטת רבינו ניסים כמאן דסבירא ליה כמה דכייף איניש דעתיה טפי עדיף, ועל כן ראוי להסמיך גם את קללות דנצבים לראש השנה, שהרי כמו שהביא רש"י (כט יב) ממדרש אגדה, שמיעת הקללות ע"י ישראל גורמת להם לכפוף פניהם, ועל כן ראוי לסומכם לר"ה.

אבל התוס' הסוברים שצריך להפסיק בין הקללות לראש השנה, סוברים כמאן דאמר 'כמה דפשיט איניש דעתיה טפי עדיף, ועל כן ראוי שיכנס האדם לראש השנה כשדעתו פשוטה, ואינה כפופה מחמת הקללות, ולכן קורין פרשת נצבים כדי להפסיק בין קללות דכי תבוא וראש השנה.

אמנם לענין הלכה הסכמת הפוסקים שהלכה כמאן דאמר שכמה דכייף טפי עדיף (רמב"ם שופר א א, ובש"ע תקפא א), ואף התוס' הסכימו לזה בסוגיא שם, ואם כן צריך לבאר דברי התוס' גם לשיטה זו.

ונראה לבאר, שאף שראוי לכפוף ליבו בר"ה, מכל מקום גבי ראש השנה מחמירים טפי שלא להסמיך קללה לעיצומו של יום, וכמו שמצינו בגמ' הוריות (יב.) שסימנא מילתא היא, וכתב הטור (סי' תקפב) ש'הר"ם מרוטנבורג היה אומר לַחֲיִים בשוא ולא לַחֲיִים בפתח, כי לַחֲיִים משמע לא חיים, ופירש הדברים במשנה ברורה (סקט"ז) 'שבימים האלו שהם ימי דין, צריך לדקדק ולפרט היטב תפילתו, אבל בשאר ימות השנה אנו אומרים 'העמידנו מלכנו לַחֲיִים' בפת"ח תחת הלמ"ד, ואין אנו חוששין, לפי שאחר כוונת הלב הן הדברים'.

בדברים האמורים יש לבאר עוד את שיטת רבינו ניסים. כי כתבו התוס' שם, 'שלעולם קורים לפני שבועות פרשת במדבר כדי

האזינו שאין קללותיה שייכות כלל לקללות דכי תבוא, אין קפידא לקרוא אותה קודם ראש השנה.

העולה מהמבואר, שמסכימים רבינו ניסים גאון ובעלי התוס', שרק קללות ד'כי תבוא' נחשבות להקדימם קודם ר"ה, ולא נחלקו אלא האם קללות דנצבים חשובים גם הם בכלל קללות דכי תבוא.

טעם התוספות - כדי להפסיק בין קללות ד'כי תבוא' לראש השנה

התוס' במגילה שם נתנו טעם אחר למה שקורין פרשת נצבים קודם ר"ה, 'לפי שאנו רוצים להפסיק ולקרות שבת אחת קודם ר"ה בפרשה שלא תהא מדברת בקללות כלל, שלא להסמיך הקללות לר"ה'.

והם הולכים לשיטתם שקללות דנצבים לא חשיבי קללות, כיון שלא נוספה בהם קללה מיוחדת, ועל כן לשיטתם אדברא, פרשת נצבים נחשבת כהפסק בין הקללות דכי תבוא לראש השנה. אבל לשיטת רבינו ניסים הסובר שאף קללות דנצבים חשיבי בכלל קללות דכי תבוא, אם כן אין בפרשה זו משום הפסק בין הקללות לראש השנה, ואדברא קורים אותה כדי לסיים ענין הקללות דכי תבוא.

בראש השנה כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי

והנה, בגמ' ראש השנה (כז:) ביארו את מחלוקת התנאים באיזה שופר ראוי לתקוע, שהאחד סובר שבראש השנה 'כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי, ופירש רש"י: 'דהיינו בתפילתו, שפניו כבושין לארץ, טפי עדיף, משום דכתיב (מלכים א' ט ז) 'וְהָיוּ עֵינֵי וְלִבִּי שָׁם'. והשני סובר שבראש השנה 'כמה דפשיט איניש דעתיה טפי מעלי. ופירש רש"י: 'משום דכתיב (איכה ג מא) 'נִשְׁאַ לְבָבְנוּ

כתבו התוספות שם כתבו 'שאלו בבית המדרש של רבינו ניסים, למה מחלקים פרשת נצבים וילך לשנים, כשיש שתי שבתות בין ר"ה לסוכות בלא יו"ט, ואין מחלקים מטות מסעי שארוכות יותר. והשיב, לפי שב'אתם נצבים' יש קללות שקילל ישראל, ורוצה לסיימם קודם ראש השנה, עכ"ל. והיינו שחידש רבינו ניסים שמה שתיקן עזרא לקרוא קללות שבמשנה תורה קודם לראש השנה (ראה מגילה לא:), כולל הדבר גם את הקללות דפרשת נצבים, ולכן לעולם קורים גם את פרשת נצבים קודם לר"ה.

טעם רבינו ניסים גאון - כדי לסיים קריאת קללות דכי תבוא

והקשו עליו התוס' שתי קושיות: האחת - שמשמע בגמ' שם שאין מחשיבים את קללות דנצבים בכלל הקללות. ועוד הקשו - שלפי סברתו 'אמאי אין קורין גם האזינו קודם ר"ה, שהרי גם שם יש קללות, 'מזי רעב ולחומי רשף'.

והקשו עליו התוס' שתי קושיות: האחת - שמשמע בגמ' שם שאין מחשיבים את קללות דנצבים בכלל הקללות. ועוד הקשו - שלפי סברתו 'אמאי אין קורין גם האזינו קודם ר"ה, שהרי גם שם יש קללות, 'מזי רעב ולחומי רשף'.

ונראה ליישב שיטת רבינו ניסים, שאף הוא מודה לעיקר דברי התוס' שמה שתיקן עזרא הוא רק קריאת קללות ד'כי תבוא', ועל כן לא מקפידים לקרוא פרשת האזינו קודם ר"ה, אף שגם בה נזכרו קללות. ומה שלשיטתו מקפידים לקרוא גם את פרשת נצבים, אינו משום הקללות המיוחדות לפרשה זו, אלא משום שבפרשה זו נזכרו קללות דכי תבוא, כדכתיב (כט יח) 'וְרָבְצָה בּוֹ כָּל הָאֱלֹהִים הַתְּחֻבָּה בְּסֶפֶד הָזֶה וגו', ונשנה בכתוב עוד פעמיים, ופסוקים אלו מדברים על קללות ד'כי תבוא', ועל כן סובר רבינו ניסים שיש לקרוא גם את פרשת נצבים כדי לכלות קודם ר"ה בכליו גמור את קללות דכי תבוא והזכרתם. אבל פרשת

להפסיק בין קללות דבחוקותי לשבועות, ובוזה מודה גם רבינו ניסים, והיא כדמות ראייה לדברי התוס' שראוי להפסיק בין הקללות לחג.

אמנם למבואר אתי שפיר שיטת רבנו ניסים, שאמנם לעולם ראוי להפסיק בין הקללות ובין החג, משום סימנא מילתא, ועל כן נוהגים כן בחג השבועות, אבל בר"ה לא נוהגים כך, לפי שנשתנה ר"ה מכל המועדים שבו כמה דכייף איניש דעתיה טפי עדיף, וקריאת הקללות מועילה לכך, וכיון שבוזה תלוי גזר דינו של האדם, דבר זה דוחה ענין סימנא מילתא לשיטתו.

ההנהגה למעשה - כשני טעמי הראשונים

לענין מעשה יש לנו לצרף את דברי הראשונים זה לזה, ויכוון האדם את שתי הכוונות שכתבו הראשונים, וכך הוא מהלך הדברים:

פרשת נצבים נחלקת לשני חלקים, החלק הראשון (פרק כט) פותח ב'נצבים' וכולל בתוכו הזכרת קללות דכי תבוא. ואילו החלק השני (פרק ל) מבטיח לישראל כי באחרית הימים ישובו אל ה', וה' ישוב אליהם.

מעתה, בחלק הראשון יכוון כהבנת רבינו ניסים - שבוזה אנו משלימים את ענין הזכרת הקללות דכי תשא, כדי שתכלה השנה וכל קללותיה ממש. וכאשר יקראו את זכר הקללות דכי תבוא, יקבל עליו באימה את הקללות, וישבו ויוריקו פניו מחשש שמא תבוא עליו הרעה מחמת עוונותיו. ועל ידי כך יסיים את קבלת עול התשובה שהתחיל לקבל עליו בשבת שעברה בעת קריאת פרשת כי תבוא.

אמנם חלק זה מתחיל בלשון 'אתם נצבים' שפירושו כדברי המדרש שהביא רש"י ש'אחר שהוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם, 'אתם נצבים היום', הרבה הכעסותם למקום ולא עשה איתכם כליה, הרי אתם קיימים לפניו [ויש לדייק כן גם מהנאמר בהמשך 'לפני ה' אלוקיכם', ששם הו"ה הוא שם רחמים, ואלוקים שם הדין, ללמד שתמיד הקב"ה מקדים רחמים לרוגז בהנהגת עמו ישראל].

כיוצא בזה האדם עצמו, אע"פ ש'לב יודע מרת נפשו' כמה הירבה לחטוא בכל ימי חייו בכללות, ובכל ימי השנה החולפת בפרטות, ומכל מקום הנה הוא ניצב על רגליו ושומע קול הקריאה, ויהיה דבר זה בשבילו כהפסק בין קללות דכי תבוא וראש השנה.

ובחלק השני של הפרשה יכוון את כוונת התוס' - שכל החלק הזה בא על מנת להפסיק בין קללות דכי תבוא ותוספת הזכרתם בפרשת נצבים, ובין ראש השנה הממשמש ובא, וסימנא מילתא להסיר אותן מעלינו.

שלשה טעמים וכוונות נוספים בקריאת פרשת נצבים סמוך לראש השנה

מלבד מה שלימדנו רבותינו הראשונים שני הטעמים לסמיכות פרשת נצבים לר"ה, נראה להוסיף עוד שלשה טעמים לסמיכות זו, ויצטרפו גם הם כסניף לדברי הראשונים.

הענין הראשון הוא התשובה הנזכרת בפרשה זו, כמו שנאמר (ל א) 'וְהִשְׁבַּת אֶל לִבְכָּךְ וגו', וְשָׁבַת עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל. וכתב הרמב"ן שכאן נצטוונו במצוות התשובה.

סיכום חמש הכוונות הראויות בקריאת פרשת נצבים

בטוב ובחיים, בשעה שספרי חיים ומתים פתוחים לפניו יתברך. והחמישית - להיזכר ולהינס בברית ה', בשעה ששנה אחת מסתלקת וכלה, והשנה החדשה מתחילה את השפעתה.

להפסיק בין עיקר הקללות הנזכרות ונפרטות בכי תבוא ובין ראש השנה, וסימנא מילתא בראש השנה לסיים הקריאה והשנה בטוב. השלישית - להיזכר בחיוב התשובה קודם ליום הדין. הרביעית - להיזכר בחיוב הבחירה

נמצא שכוונות הקריאה בקריאת פרשת נצבים סמוך לראש השנה הם חמש:

האחת - לסיים קללות השנה שעברה בבחינת 'תכלה שנה וקללותיה'. השנייה -

לעילוי נשמת אבי מורי הכ"מ
הר"ר יוסף יעקב בהר"ר אריה ליב גולדשטון זצ"ל
נלב"נ כ"א טבת תשפ"ו

איש ישר דרך, מתמיד בתורתו, מתבטל בביטול גמור לרבותיו, עבד את ה' בצניעות, ועולה לא נמצא בשפתיו

להנצחות ולקבלת הגליון במייל
L0527114615@gmail.com